

Ilustracija slikovnice

Vekić, Danijela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:372144>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

ZAVRŠNI RAD

DANIJELA VEKIĆ

ILUSTRACIJA SLIKOVNICE

Zagreb, rujan 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Zagreb)

PREDMET: Metodika likovne kulture

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Danijela Vekić

TEMA ZAVRŠNOG RADA: ILUSTRACIJA SIKOVNICE

MENTOR: doc. art. Jadranka Krajnović

Zagreb, rujan 2022.

ZAHVALA

Hvala mojim roditeljima na podršci, strpljenju i ljubavi koju su mi pružili tokom mog studiranja.

Hvala mojoj mentorici doc. art. Jadranki Krajnović koja me je usmjeravala i pomogla mi pri odabiru teme.

Hvala svim prijateljima i kolegama koji su bili tu za mene i koji su mi na taj način pomogli da završim fakultet.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. <i>Cilj rada</i>	1
1.2. <i>Struktura rada</i>	1
2. Nastanak slikovnice	2
3. Kvalitetna ilustracija kao dio kvalitetne slikovnice	3
3.1. <i>Stilovi ilustracije</i>	4
3.2. <i>Odnos riječi i ilustracije</i>	5
3.3. <i>Likovni govor slikovnice</i>	6
3.4. <i>Dječji doživljaj (temeljem ispitivanja 1972. godine)</i>	7
4. Slikovnica u Hrvatskoj	8
4.1. <i>Ilustratori u Hrvatskoj</i>	10
4.2. <i>Slikovnica u Hrvatskoj na kraju 20.stoljeća</i>	12
5. Slikovnica u Europi	13
5.1. <i>Engleska</i>	13
5.2. <i>Njemačka</i>	14
6. Autorska slikovnica	15
7. Nefikcijske slikovnice i knjige za djecu	16
8. Funkcije i ciljevi slikovnice	17
8.1. <i>Funkcije</i>	17
8.2. <i>Ciljevi</i>	17
9. Plesna haljina žutog maslačka	18
10. Medo i klavir	19
11. Prijedlog primjene	21
11.1. <i>Djed i repa</i>	21
11.2. <i>Miševi i mačke naglavačke</i>	22
12. Zaključak	24
LITERATURA	25

SAŽETAK

U ovom radu obrađuje se tema ilustracije slikovnice. Što je sve prethodilo slikovnici kakvu danas poznajemo? Ciljeva ovog rada ima više, saznati koliko i na koji način se slikovnica razvijala kroz povijest, posebno promatrajući ilustracije. Saznati koje zemlje su utjecale na razvoj slikovnice u Hrvatskoj i kako je on tekao. Također, predstavljeni su neki od ilustratora koji imaju značajnu vrijednost u svijetu dječje književnosti, posebice u Hrvatskoj. Saznaje se na koji način kvalitetna ilustracija čini kvalitetnu slikovnicu. Tekst i ilustracija predstavljaju cjelinu, kao književno-umjetničko djelo, koja ne može djelovati bez jednog dijela. Budući da slikovnica ima veliki utjecaj na dijete, vrlo je bitno odabirati i stvarati kvalitetne slikovnice. Stilova ilustracije ima mnogo, pa je potrebno odabrati onaj stil koji odgovara sadržaju, potrebama i dobi djeteta. Uloga odraslih je odabirati slikovnice koje će pomoći u razvoju djeteta na svim područjima. Jedna slikovnica nudi mnogo mogućnosti za korištenje koji se mogu prilagoditi stupnju razvoja i interesu djece. Također, saznaje se što je to autorska i nefikcijska slikovnica te koje su funkcije i ciljevi slikovnice.

Ključne riječi: ilustracija, slikovnica, dijete

SUMMARY

This paper deals with the topic of picture book illustration. What preceded the picture book as we know it today. There are several goals of this paper, to find out how much and in what way the picture book has developed throughout history, especially by looking at the illustrations. Which countries influenced the development of the picture book in Croatia and how did it proceed. Also, some of the illustrators who have significant value in the world of children's literature, specially in Croatia, are presented. Learn how a quality illustration makes a quality picture book. The text and illustration represent a whole, as a literary-artistic work, which cannot function without one part. Since the picture book has a great influence on the child, it is very important to choose and create quality picture books. There are many styles of illustration, so it is necessary to choose the style that corresponds to the content, needs and age of the child. The role of adults is to choose picture books that will help the child's development in all areas. One picture book offers many possibilities for use that can be adapted to the level of development and interest of children. Also, it is learned what an author's and non-fiction picture book is and what are the functions and goals of a picture book.

Key words: illustration, picture book, child

1. Uvod

1.1. Cilj rada

Cilj ovog rada jest razumjeti ulogu ilustracije u slikovnici te važnost slikovnice u dječjem razvoju. Također, razumjeti što predstavlja slikovnica, koja je povijest slikovnice te najvažnije što je kvalitetna slikovnica. Izrada slikovnice je mnogo kompleksnija nego što bi se pomislilo. Slikovnica koja u pravilu ima 32 stranice, treba sadržavati mnogo toga. Potrebno je paziti na svaki detalj. Upravo svaki detalj teksta i ilustracije djeluje na dijete kao cjelina, zato stvaranju teksta i ilustracije treba pristupiti ozbiljno. Kroz rad saznaje se kako je nastala slikovnica i kada je zapravo dobila na važnosti kao dio dječje književnosti. Također, pregled Hrvatske povijesti slikovnice i njenih ilustratora je vrlo važan jer zahvaljujući njemu danas je dostupno puno više kvalitetnih slikovnica koje se mogu ponuditi djetetu. Navode se i neke od kvalitetnih slikovnica koje se djeci mogu ponuditi.

1.2. Struktura rada

Strukturu ovog rada sam podijelila na nekoliko dijelova od kojih su temeljni: Nastanak slikovnice, Kvalitetna ilustracija kao dio kvalitetne slikovnice, Slikovnica u Hrvatskoj, Slikovnica u Europi, Autorska slikovnica, Nefikcijske slikovnice i knjige za djecu, Funkcije i ciljevi slikovnice, Prijedlog primjene. Navedene cjeline su temeljne jer se njima približava važnost ilustracije u slikovnici te same slikovnice.

2. Nastanak slikovnice

Ilustracija dolazi od latinske riječi *illustris* što znači osvjetljen, svijetao, sjajan, jasan, znamenit, slavan, izvrstan, odličan, bjelodan, bistar. Moglo bi se reći, savršeno značenje za ilustraciju, koja tekst slikovnice osvjetljava, izbistrava, čini znamenitim. (Hlevnjak, 2000.)

Stvarni početak ilustracija odvija se tek u 4. stoljeću, kada se pojavljuje rukopisna knjiga. Tada su se knjige ukrašavale istaknutim naslovima, inicijalima, ukrasima te ilustracijama. Ove posljednje bile su najcjenjeniji ukras knjigama, a ilustrirali su ih iluminatori. U 14. stoljeću pojavljuju se ksilografske knjige koje se otiskuju sa drvoreza, zbog praktičnosti u ovim knjigama prevladavaju ilustracije. (Vitez, 2000.)

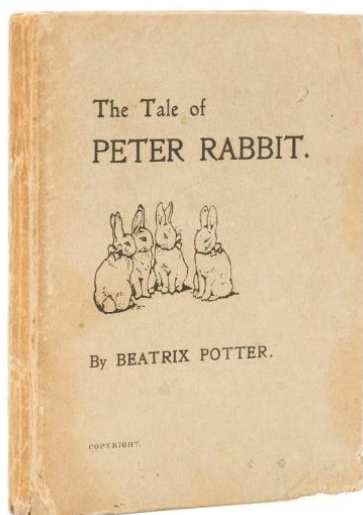
Pojavom tiskarskog stroja, u 15. stoljeću ilustracije se rade u umjetničkim radionicama, a često ne moraju imati veze sa tekstem. (Vitez, 2000.)

Budući da je 1694. godine u Engleskoj ukinuta cenzura ilustracije dobivaju na značaju, te se pojavljuju karikature koje satirično opisuju svakodnevicu. Zbog velike potražnje za ilustracijama 1845. godine u Njemačkoj su otvorene dvije tvornice *May* koje su dnevno na tržište stavljale oko 1500 ilustracija. Rast zainteresirane publike potaknuo je i pojavu knjiga za djecu. (Vitez, 2000.)

Možemo reći kako ilustracije nisu bile namijenjene djeci, već odraslima, a nalazile su se u svim knjigama, neovisno o sadržaju.

Napokon, u 18. stoljeću izdana je prva slikovnica za djecu nazvana *Slikovnica za djecu sa 6000 ilustracija* (Vitez, 2000.)

Tako je postepeno dječja književnost počela biti zaseban dio književnosti. Kasnije, u 19. i 20. stoljeću dječja književnost zauzima posebnu važnost u razvoju cjelokupne književnosti pa se ovo doba može nazvati i zlatno doba dječje književnosti. Jedno od najvažnijih i najpoznatijih djela, za koje možemo reći i da je jedna od prvih modernih slikovnica, naziva se *The Tale od Peter Rabbit* (1901.) (Štefančić, 2000.)

Slika 1. The Tail of Peter Rabbit (1901.)

3. Kvalitetna ilustracija kao dio kvalitetne slikovnice

Kvalitetna slikovnica mora sadržavati tekst koji je prilagođen sadržaju, temi i dobi djeteta. Također, ilustracija mora djelovati zajedno sa tekstom kako bi se stvorila potpuna cjelina.

„...doživljaj teksta otvoreno je likovno djelo, slika koja pojačava ugođaj teksta. Potreba za tim otvorenim prostorom, razlog je dugogodišnjem naporu likovnih pedagoga da prvi dječji udžbenici, odnosno slikovnice budu oslikane od vrhunskih umjetnika.“ (Hlevnjak, str.7, 2000.)

Vrlo je važno da ilustrator slikovnica bude vrhunski umjetnik. Upravo zato što ilustracija nadopunjava slikovnicu i predstavlja ju djetetu kao cjelinu. Slikovnica predstavlja prvu djetetovu knjigu, njegov prvi susret sa simbolima, predmetima, bićima, nazivima koje nema priliku čuti i vidjeti u svakodnevnom životu. Ilustracija u ovom slučaju potiče i usmjerava dijete u mnogim aspektima razvoja.

„...treba vrednovati ilustraciju u slikovnici i kao sredstvo koje potiče i produbljuje dječji smisao za estetiku, te pridonosi razvoju dječjeg likovnog stvaralaštva. Da bi taj doprinos donio pomak u kvalitativnom smislu, potrebno je djetetu ponuditi slikovnice s likovno vrijednim ilustracijama...“ (Balić-Šimrak, str.11., 2011.) Ono što ilustracije mogu pokrenuti u djetetu, malo što može. Razvoj estetike i likovnog stvaralaštva je vrlo bitan jer zahvaljujući njemu dijete ima priliku vidjeti dalje, šire i dublje. Sve ono što se nama čini posve jednostavnim djetetu omogućuje daljnje istraživanje. Nažalost, danas su ilustratori često uvjetovani rokovima, već određenim elementima i željama autora teksta ili pak izdavača. Tako dolazi do ilustracija za

široku publiku, ili kako Balić-Šimrak to naziva oku dopadljivih ilustracija. Naravno da pojam oku dopadljivo i umjetnički lijepo nije isti pojam pa često te ilustracije ne odgovaraju estetskim kriterijima. (Balić-Šimrak)

Ilustracija ima nedvojbeno važnu ulogu u djetetovu shvaćanju svijeta, realističnog i apstraktnog. Kroz ilustracije u slikovnici dijete stvara temelj za oblikovanje vlastitog mišljenja, načina shvaćanja i razumijevanja svijeta oko sebe. Upravo zbog toga, djetetu treba omogućiti odabir slikovnice vrijednog sadržaja.

3.1. Stilovi ilustracije

Ilustracije u slikovnici bi trebale biti inspirativne za dijete, omogućiti mu dublji pogled u priču i ostaviti prostora za maštanje. Stilovi ilustracije se po ovom članku mogu podijeliti ovako: apstraktni stil, stirpovski stil, ekspresionistički stil, impresionistički stil, folklorni stil, naivni stil, realistički stil, nadrealistički stil, romantičarski stil. Apstraktnim stilom se naglašavaju boje i oblici na jednostavan način. Stirpovski stil je slobodniji, a naravno možemo ga povezati sa stripovima. Koristeći ekspresionistički stil ističe se emocija, bojom i potezima. Gledajući u ilustraciju impresionističkog stila primjećujemo zaustavljanje u trenutku te svjetlosne efekte. Folklorni stil se svojim sadržajem i tehnikom nastavlja na tradiciju. Naivni stil njeguje jednostavnost u smislu plošnih oblika i dvodimenzionalnošću. Realistični stil je, može se reći, posve jasan, odlikuju ga realne i uredne ilustracije. Nadrealistički stil je potpuna suprotnost realističkom pa se tako ovdje nalaze maštovite, drugačije i iznenađujuće ilustracije. Romantičarskim stilom se vraća u starinsku kićenost ilustracija, ukrašavanjem okvira oko same ilustracije. Ovom podjelom se zaključuje da mnoge ilustracije mogu biti kvalitetne na svoj način, bitno ju je povezati sa tekstom i dobi djeteta. (Balić-Šimrak)

Kao što je već poznato, kvalitetna ilustracija ima vrlo važnu ulogu u slikovnici, ista ne bi bila to što jest da se ilustracija jednostavno ukloni. Ilustrator tako ima potpunu slobodu unijeti svoju osobnost u ilustraciju, ali isto tako potpuno je ograničen tekstom i željama drugog autora. Pa tako, izradom kvalitetne i prepoznatljive ilustracije, ilustracija i tekst postaju cjelina koju se ne može i ne treba razdvajati. Tada na čitatelja djeluju zajedno, a to se naziva intermedijalnost. Danas je kvalitetna dječja slikovnica, u punom smislu riječi, sve dostupnija. Pojavljuje se sve više slikovnica koje zadovoljavaju kriterije kvalitetne slikovnice, kako hrvatskih autora tako i stranih. Ipak, neka djeca nemaju mogućnost dostupnosti pa je uloga odraslih omogućiti im da najbolje slikovnice ipak dođu do dječjih ruku. (Balić-Šimrak)

3.2. Odnos riječi i ilustracije

„Ilustracija određuje slikovnicu i daje joj karakter. Slikovnice vrednujemo, dakle, prvenstveno kroz njihovu temeljnu odliku, kroz sliku.“ (Hlevnjak, 2000., str 7.) Ilustracija, koja je u slikovnicama direktno povezana s tekstem, može tumačiti napisanu riječ tako što se povezuje s asocijacijama, metaforama, iskustvima, društvenim događajima. Ilustracija se prati kroz sredstva slikanja i crtanja koje su prilagođene vrsti tiska: kolor, crno-bijelo, knjigotisak, bakrotisak, litografija, offset, digitalni tisak i drugo. Najbitnije, potrebno je vrednovati odnos autor-autor, pisac-ilustrator, riječ-slika. Određeni tekst, dakako traži ilustraciju koja ide u pravcu riječi. U nekim djelima primijetit će se kako ilustracija ima glavnu ulogu, a tekst sporednu, dok u drugim djelima može biti obrnuto. Ipak u slikovnicama za djecu, reklo bi se da ilustracija dominira. (Hlevnjak, 2000.)

Zašto se kaže da ilustracija dominira? Zato što slika ili ilustracija pruža cjelovitu informaciju, djetetu koje ne zna čitati, ali proučava slikovnicu, čitatelju koji brzo žele saznati neku novost iz dnevnog tiska ili pak turističkih znatiželjnika koji gledaju brošuru. (Hlevnjak, 2000.)

Vrlo je važno uskladiti ilustracije i tekst u slikovnicama, kako bi ona bila estetski lijepa i privlačna, funkcionalna, poštivala želje oba autora te djelovala kao cjelina. To je, dakako na samom kraju, težak posao koji će odraditi dobro samo onaj tko poštuje oba autora i slikovnicu kao umjetničko i književno djelo.

Kako smo već spomenuli, potpis oba autora na koricama slikovnice je znak da su oba autora svom dijelu posla pristupili ozbiljno te s ponosom mogu predstaviti svoje umjetničko i književno djelo publici. „Tekst i ilustracija rijetko ulaze u kontrapunkte. Uglavnom se stišću jedno uz drugo bez hrabrosti da učine samostalan korak“ (str 34., 2000., Batinić i Majhut)

U početku su slikovnice većinom bile tematske (životinje, prijevozna sredstva, voće, povrće) pa je slika vjerno pratila tekst i obrnuto. Naravno, to je mnogo jednostavnije od prikazivanja više rečenica jednom slikom. (Batinić i Majhut)

Potrebno je s velikom pažnjom odabrati trenutak koji će najbolje prikazati likovni karakter i tečnost pripovijedanja. Velika greška bi bila prikazivanje likova različitim stilovima. (Batinić i Majhut)

Slikovnica se često izjednačuje sa ilustriranim knjigom, ali razlika ipak postoji. Ona se nalazi upravo u odnosu teksta i ilustracije. U slikovnicama ilustracija prevladava, a u ilustriranoj knjizi prevladava tekst.

3.3. Likovni govor slikovnice

Ilustracije u slikovnicama moraju biti dinamične, primjetne i intenzivne. Tada zaista djeluju na dijete. Boje koje djeca najviše primjećuju su žuta, crvena, zelena i plava. Najprije, djeca slikovnicu smatraju igračkom, a tek kasnije knjigom. (Kos-Paliska, 1997.)

Radoznala priroda djece očigledna je pri postavljanju pitanja o tekstu i proučavanju slike kako bi im slikovnica dobila bolji smisao. Pitanja Što?, Zašto?, Kada?, Gdje? i Kako? koja djeca postavljaju služe stvaranju novih iskustava prilikom svakog novog čitanja. (Helmly Parker, M., 2010)

To je jedinstveni utjecaj koji slikovnica ima na svoju publiku, uključujući djecu i odrasle. Slika navodi da se zapita kako slika može potaknuti intenzivne emocionalne reakcije. (Helmly Parker, M., 2010)

Za otkrivanje tajni unutar slikovnice potrebno je puno više od jednog jednostavnog čitanja. (Helmly Parker, M., 2010)

Ilustrator tako ima glavnu ulogu kao posrednik između djeteta i svijeta umjetnosti. Kvalitetna ilustracija pokreće dječju maštu, shvaćanje apstraktnog, emocije i intelektualnost. Kos navodi kako su najbolje one slikovnice u kojima ilustracija zasebno može djelovati na dijete istim intenzitetom kao i kad je u cjelini s tekstom. (Kos-Paliska, 1997.)

Kako bi se maksimalno razvijala mašta, vizualnost te potreba za knjigom, dijete se može potaknuti na samostalno ilustriranje slikovnice čitajući samo tekst. Na taj način dijete će pokazati stupanj razvoja i razumijevanje teksta koji mu je pročitano. Nakon što je dijete ilustriralo svoje viđenje slikovnice pokazuje mu se cijela slikovnica. (Kos-Paliska, 1997.)

Kada se slikovnica ocjenjuje, ove stavke se uzimaju u obzir: sadržaj teksta, ljepota slikovnice, izbor sloga, način prijeloma, kvaliteta tiska, solidnost uveza. (Kos-Paliska, 1997.)

Slijedi citat kojim možemo pokazati koliko je bitno djetetu čitati i pokazati kvalitetnu slikovnicu, pravo umjetničko i književno djelo. „Odrastao čovjek želi, kupuje i stvara kič, ako mu u djetinjstvu ne otvorimo pravi put u svijet harmonije i likovne kulture.“ (Kos-Paliska, 1997., 91.)

Dakle, autori trebaju prepoznati dječji život, dječje želje i maštanja i svojim radom ga usmjeriti na pravi put. Svima poznata izreka, koja svakako ima uporište je *Jedna slika vrijedi više od tisuću riječi*. (Kos-Paliska, 1997.)

Dubljim razmišljanjem o toj staroj poznatoj poslovi, zapravo se može reći *slika vrijedi beskonačan broj riječi* jer slika predstavlja nešto različito za svaku osobu koja ju gleda. To također može značiti da slika vrijedi različito za istu osobu ako ju gleda u različitim vremenskim razdobljima, budući da ima drugačija iskustva, pa tako i doživljaj. (Helmly Parker, M., 2010)

3.4. Dječji doživljaj (temeljem ispitivanja 1972. godine)

Djeca, također, imaju važnu ulogu u ocjenjivanju kvalitete slikovnice. Djeca mogu pružiti smjernice i putokaze za vrednovanje postojećih i stvaranje novih slikovnica. Autor prikazuje istraživanje u kojem se saznaje sviđaju li se djeci više slikovnice koje su stručnjaci ocijenili kao dobrima ili kao lošima, misleći pritom na likovni kut gledanja. (Kolesarić, 1972.)

Za početak, bilo je potrebno pronaći slikovnice sličnog sadržaja, ali drugačije kvalitete ilustracija koje taj sadržaj predstavljaju. Ipak, manjkom takvih slikovnica u obzir su se uzele pojedine slike iz slikovnica. Na kraju, odabrano je 14 pari slika, dok je u svakom paru jedna slika predstavljala kvalitetnu ilustraciju, a druga manje kvalitetnu. Prosudbe o kvaliteti donijeli su likovni pedagozi. Očekivano, slike predstavljene djeci prikazuju scene iz priča i slike životinja. Navedeni materijal prikazan je djeci iz četiri vrtića u Zagrebu. Djeca su zamoljena da dobro pogledaju slike i rukom pokažu na onu koja im se više sviđa. Također, bilo je potrebno i obrazložiti zašto se djetetu jedna ilustracija sviđa više od druge. Ovo ispitivanje je provedeno u posebnoj prostoriji, u kojoj su bili samo ispitivač i dijete. Rijetko se dogodilo da se djetetu ne sviđa niti jedna ilustracija, ali kada i jest ispitivač je prešao na sljedeći par slika. (Kolesarić, 1972.)

Kod dječjeg komentiranja slika, sviđanje se iskazalo zbog, većinom, malenih detalja na slici. Takvi maleni detalji odraslama bi čak bili i potpuno nevažni. Manji broj djece je za razlog sviđanja određene slike jednostavno odgovorio: „Zato“, i to za svih četrnaest pari prikazanih slika. (Kolesarić, 1972.)

Isti parovi slika pokazani su i roditeljima koji su došli po djecu u vrtić, međutim roditelji su morali samo pokazati sliku koja im se više sviđa, bez navođenja razloga. (Kolesarić, 1972.)

Iako su ispitivači postavljali slike pred djecu od četiri godine na više, ispostavilo se da to nije dobra ideja. Djeca od četiri godine birala su slike na temelju njihovih položaja, točnije one koje su im bile s desne strane. Tada su ispitivači uzeli u obzir odgovore koje su dobili od djece koja

imaju pet ili više godina. Njih je bilo 164, 86 dječaka i 78 djevojčica, većinom stari pet ili šest godina. (Kolesarić, 1972.)

Nadalje, djeca su u većini slučajeva izabrala sliku koju su likovni pedagozi, obzirom na kvalitetu umjetničke prezentacije sadržaja, ocijenili kao manje kvalitetnu. Podjednako su odgovorili i dječaci i djevojčice. Također, utvrđeno je da roditelji imaju vrlo slične rezultate. Rezultati su pokazali da nema korelacije između odgovora roditelja i odgovora djece u pogledu preferencija slika. (Kolesarić, 1972.)

Budući da je ispitivanje provedeno 1972. godine, prije 50 godina, slično istraživanje bi trebalo ponoviti. Dostupnijom, većom i kvalitetnijom ponudom slikovnica, rezultati bi zasigurno bili bolji, barem u slučaju preferencija roditelja.

4. Slikovnica u Hrvatskoj

Na pojavu i razvoj slikovnice u Hrvatskoj, Velika Britanija i zemlje njemačkog govornog područja imale su osobit utjecaj. Od pojma slikovnice koja predstavlja svaku knjigu koja u sebi sadrži slike i ilustracije dolazi se do knjiga s ilustracijama koje su namijenjene djeci. (njem. Bilderbuch). Pretečama slikovnica smatraju se ilustrirane biblije, ilustrirane ABC-knjižice i početnice, ilustrirane basne... Slikovnica koja predstavlja klasik dječje književnosti je *Janko Raščupanko*, Heinrich Hoffmann, 1845. koja drugačijim pristupom prenosi osnovne norme i vrijednosti građanskog staleža. (Batinić i Majhut, 2000.)

U Velikoj Britaniji razvoj je sličan njemačkom razvoju. Kod njih su pedesetih godina 19. stoljeća bile popularne knjige igrčke (eng. Toy-books) koje su bile velikog formata, vrlo čvrste i tiskale su se ogromnim nakladama. Autori navode tri ilustratora koji obilježavaju ovo područje i vrijeme, a to su Kate Greenway, Walter Crane, Randolph Caldecott. (prema Batinić, Majhut)

U Hrvatskoj se u drugoj polovici 19. stoljeća pojavljuje slikovnica pod tim nazivom. Termin slikovnica se prvi puta pojavljuje u hrvatskom-njemačkom rječniku iz 1869. Iako se mogu naći razni podaci, prvu hrvatsku slikovnicu možemo smjestiti već u drugoj polovici sedamdesetih godina 19. stoljeća sudeći po popisu knjiga iz 1880. knjižare Mučnjak i Senftleben gdje se nalazi 5 slikovnica. (Batinić i Majhut, 2000.)

U počecima u Hrvatskoj su se koristile ilustracije njemačkih i engleskih ilustratora koje nisu imale osobitu likovnu vrijednost. Prvi hrvatski ilustrator je Vladimir Kirin koji će se spomenuti i kasnije.

Valja napomenuti teme kojima su se bavile prve slikovnice. One su raspoređene tako da većina slikovnica govori o dječjoj svakodnevici i dječjoj zabavi. Bajke zauzimaju samo petinu slikovnica, 15% slikovnica sadrži životinjske motive, a 10% prijevozna sredstva. Ostatak slikovnica bavi se temom fantastike, sporta ili ABC slikovnica. Dakle, teme su one koje djecu okružuju i ne ostavljaju previše mjesta mašti. (Batinić i Majhut, 2000.)

Dakle, svakodnevica i realizam vide se i u ilustracijama koje krasi slikovnicu. Sve do kraja 19. stoljeća u slikovnici ne postoji mjesto za bilo što drugo osim realističnog prikaza rumene dječice. Poneke karikature sa jasnim konturama i plohamo čistih boja javljaju se u 1910. godini, u slikovnicama naklade Margold. U secesiji su se dugo zadržale takve ilustracije. Slikovnica kojom se može predstaviti secesijsko razdoblje je *Ljubite životinje*, nakladnika Josipa Čalkovića, prije 1918. U slikovnici su prikazane slike nasilja prema životinjama što udaljava razvoj slikovnice od realističnog i idealističkog prikaza dječje svakodnevice. 1925. godine se i u Hrvatskoj pojavljuje slikovnica *Janko Raščupanko*. Skoro do kraja 20. stoljeća slikovnicom vlada litografija u boji, a zatim dolazi fototipija i autotipija. Sve do 1945. godine u Hrvatskoj nema knjiga igračaka izuzev slikovnice *Koliko je sati?* Iz 1942 kojoj su se mogle okretati kazaljke. (Batinić i Majhut, 2000.)

Nakon što su slikovnice doživjele procvat i na hrvatskom tržištu nakladničke kuće su sve više izdavale slikovnice. No, zbog velike ponude i potražnje dolazi i do negativnih posljedica. Na primjer, slike i ilustracije se koriste za više slikovnica različitih naslova. Tako nakladnička kuća Kugli izdaje slikovnice *Mala maca*, *Životinje što govore* i *Moji miljenici*, sve sa istim slikama. Već spomenuti Margold, također izdaje slikovnice jednu za drugom s minimalno promijenjenim tekstom i potpuno istim slikama. Još jedna negativna strana komercijalizacije je i izdavanje slikovnice kojoj korice potpuno odudaraju od sadržaja unutar korica. Dakle, Margold je izdavao slikovnice s koricama koje su oku privlačne ili nagovještaju da se u slikovnici govori o fantastičnim bićima, a zapravo slike su potpuno drugačijeg stila od onog na koricama ili tekst govori o svakodnevnim navikama djece. Potpuno odudaranje očekivanog od dobivenog. (Batinić, Majhut, 2000.)

Posljednji problem je izdavanje slikovnica u kojima se spominju ili odvijaju događaji koji nisu karakteristični za ovo podneblje. Tako da djeca listaju slikovnicu u kojoj glavni lik igra baseball

za koji djeca nikada nisu niti čula. Slikovnice su, budući da su vrlo prodavane, počele sadržavati i političke ideje, ali i reklamni sadržaj. (Batinić i Majhut, 2000.)

Prva nagrada za tekst i ilustraciju dječje knjige je „Grigor Vitez“ koja se dodjeljuje od 1967. godine.

Slika 2. Nagrada Grigor Vitez

4.1. *Ilustratori u Hrvatskoj*

Tridesetih godina 20. stoljeća pojavljuje se profesionalni ilustrator u svijetu slikovnice, ali i stripa. Njegovo ime je Andrija Maurović. Bio je ilustrator nakladničke kuće Kugli, ali i drugih.

Andrija Maurović (1901.-1981.) je završio Akademiju likovnih umjetnosti, a većinom se bavio stripom, kojih je nacrtao preko stotinu stripova. Ipak, veliki je trag ostavio u području ilustracije dječjih knjiga gdje su najpoznatije ilustracije djela Mate Lovraka. Ilustrirao je snažne i dojmljive ilustracije koje su zainteresirale publiku te ni danas ne ostavljaju nikoga ravnodušnim. (Javor, 2000.)

Većina hrvatskih umjetnika se okušala u ilustriranju slikovnica. Neki od njih su Bela Čikoš Sesija, Mirko Rački, Ljubo Babić, Tomislav Krizman, Milivoj Uzelac i tako dalje. Neki umjetnici su se zaista pronašli u ulozi ilustratora te se kroz ulogu izgradili, treba se spomenuti ime Vladimir Kirin. (Hlevnjak, 2000.)

Vladimir Kirin (1894.-1963.) je prvi hrvatski poznati ilustrator, 1913. godine je ilustrirao *Čudnovate zgode šegrta Hlapića* i time ostvario veliki uspjeh. Jedno od njegovih poznatijih djela je i *Dječja čitanka o zdravlju* iz 1927. godine. (Hlevnjak, 2000.)

Kirin je bio slikar i grafičar. Prije ilustriranja dječjih knjiga i slikovnica školovao se u Beču i Londonu gdje je radio kao crtač u britanskim listovima i revijama. Također, ilustrirao je i Priče iz davnine Ivane Brlić-Mažuranić kao i klasike Andersena, braće Grimm, La Fontainea... Sve do danas Kirinove ilustracije dostupne su zahvaljujući mnogim novim izdanjima. (Javor, 2000.)

Slika 3 Andersenove priče koje je ilustrirao Vladimir Kirin, 1959.

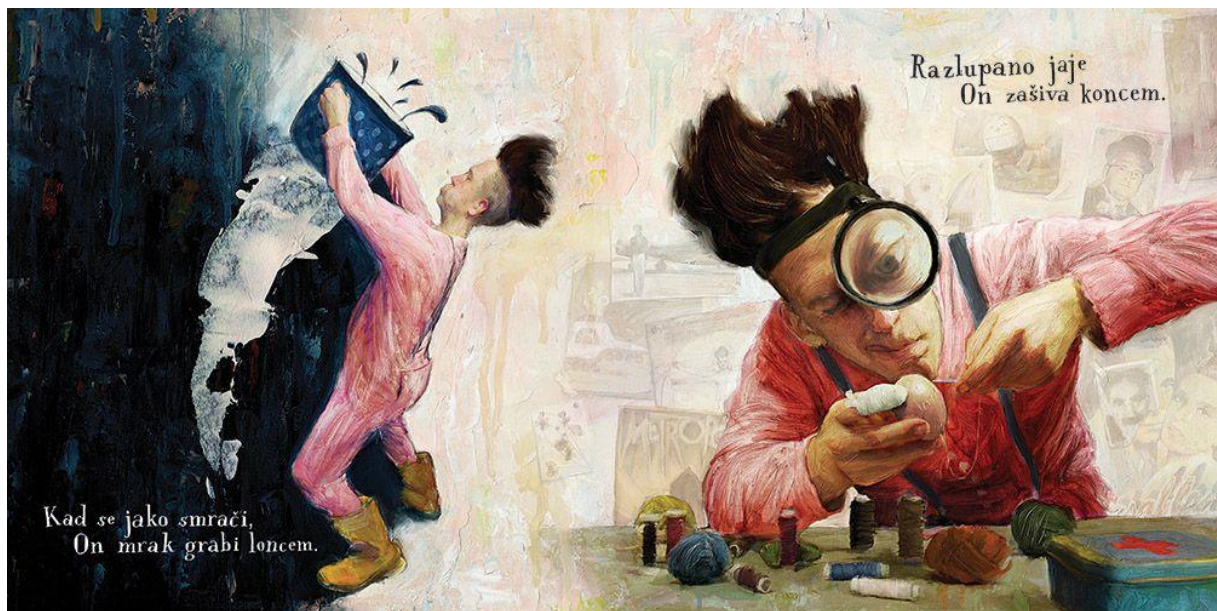
Od 1950. godine u Hrvatskoj postoji više od 70 ilustratora koji su ilustrirali tri ili više slikovnice. Nabrojati ću samo neke od njih: Ivan Antolčić, Zvonimir Balog, Josip Bifel, Vesna Borčić, Radovan Devlić, Magda Dulčić, Duško Gačić, Tomo Gusić, Vlado Jakelić, Albert Kirnet, Boris Kolar, Ivan Kušan, Edo Murtić, Zdenka Pozaić, Bojan Stranić, Saša Šantel, Mladen Veža, Ante Zaninović i mnogi drugi. (Javor, 2000.)

„Kao što se iz navedenih imena vidi u ilustraciji dječje knjige okušala su se gotovo sva značajna imena hrvatske likovne umjetnosti: akademski slikari, grafičari, strip crtači, autori crtanog filma, slikari naivci. Mogli bismo reći da se upravo kroz ilustraciju dječje knjige zrcalio ukupni likovni život sredine.“ (Ranka Javor, 2000., str 43.) Kako ilustracija predstavlja umjetničko djelo koje pobuđuje maštu, usmjerava i na kraju uči čitatelja, vjerojatnost je ta da većina umjetnika želi barem malo *zaroniti* u taj svijet. Okušati se u ilustriranju i prenijeti nekome dio svoje osobnosti i karaktera kroz vlastito djelo ipak predstavlja povlasticu. Potpuna sloboda izražavanja u likovnom smislu zaista može pružiti *odskočnu dasku* u pronalaženju svog puta.

Ime koje je danas aktualno na području ilustriranja slikovnica, koje bih osobno izdvojila, je Tomislav Torjanac. Tomislav Torjanac rođen je 1972. godine, a diplomirao je grafički dizajn u Zagrebu. Izrađuje i ilustrira naslovnice knjiga, plakate, časopise i slikovnice. Osvojio je nagradu na British Book Design and Production Awards, 2008. godine za ilustracije romana *Pijev života*. Također, osvaja dvije nagrade Grigor Vitez, dvije nagrade Kiklop, dvije nagrade Lice knjige te nagradu Porin za likovno oblikovanje albuma.

Ilustracije Tomislava Torjanca prepoznatljive su po kompleksnom formom koja sadržava bogate i vidljive, tanje i deblje pokrete kista. Vrlo vješto kombinira slikarsku tehniku uljanim bojama sa digitalnom obradom.

U svojim ilustracijama Torjanac koristi bogat kolorit kojim gradi volumen te vrlo promišljeno koristi kontrast toplih i hladnih boja. Njegove ilustracije odišu dinamikom, maštom i detaljima. Nadalje, zaigrano naglašava karakter likova koje ilustrira, karakter koji će razumjeti i djeca i odrasli. Kroz njegove ilustracije čitatelj ima mogućnost samostalno interpretirati i istraživati slikovnicu.

Slika 4. Ilustracija iz slikovnice *Kako živi Antuntun*, Tomislav Torjanac

4.2. Slikovnica u Hrvatskoj na kraju 20.stoljeća

Analizom podataka Gradske knjižnice Zagreb u 1995. godini dolazi se do zaključka da poslije ratnog i poratnog vremena dolazi do povećanja produkcije knjiga. U postotcima to izgleda ovako: 9% popularne znanosti, 15% literature za ranu predškolsku dob, 19% za djecu od pet do

osam godina, 35% za djecu te 21% za mladež. U produkciji knjiga najviše dominiraju izdavačke kuće Školska knjiga i Znanje. Ono što se javlja kao problem kod literature za djecu rane predškolske dobi jest izdavanje prerada starijih, već poznatih naslova. Takvi se naslovi pojednostavljaju u tekstu i bespotrebno kite kičastim ilustracijama. Dakle, takve slikovnice gube na literarnoj i umjetničkoj vrijednosti. Djeci se nude slikovnice koje neće poticati razvojni niti na likovnom niti govornom području. Nadalje, ne izdaju se pojmovne slikovnice, slovarice, brojalice niti bilo kakve druge edukativne slikovnice, ili pak slikovnice iz svakodnevnog dječjeg života koje bi djeci bile interesantne. Izdavačke kuće ne uzimaju hrvatske ilustratore, barem ne u mjeri u kojoj bi trebale. (Javor, 1997.)

Nešto bolja situacija je s ilustriranim knjigama za djecu od pete do osme godine. U ovom području domaći autori ipak sudjeluju, a ilustracije gube pretjerani kič. Iako, opet izdavačke kuće ne uzimaju hrvatske ilustratore. Ipak, u području dječje knjige za dob od osam do dvanaest, situacija je puno bolja u odnosu na ranije dobi. Knjige su kvalitetno pisane i ilustrirane, ipak naglašava se nedostatak poezije. (Javor, 1997.)

5. Slikovnica u Europi

5.1.Engleska

Može se reći kako je prva engleska slikovnica prijevod *Orbisa sensualium pictura* autora Charlesa Hoolea iz 1659. godine. (Batinić, Majhut, 2001.)

Početak nacionalne dječje književnosti se može smjestiti od sredine 18. stoljeća kada londonski nakladnik često izdaje knjige za djecu sa brojnim ilustracijama u drvorezu. Naslijedio ga je John Harris početkom 19. stoljeća. Autor navodi kako je tada boja imala važnu ulogu za djecu, misleći pritom na djecu koja čitaju knjige koje je objavio i onu djecu koja su ručno bojala drvoreze i bakroveze. (Batinić, Majhut, 2001.)

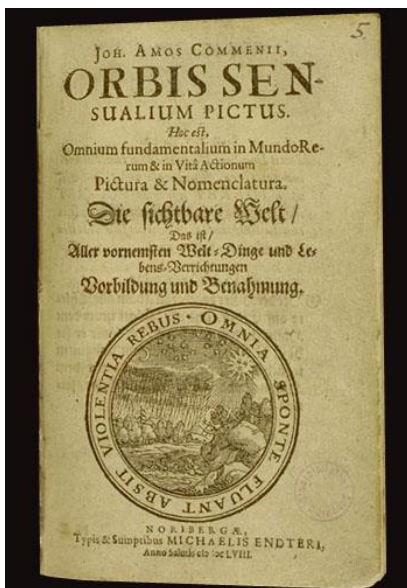
Nadalje, kako se slikovnica u Engleskoj razvijala, tako se pojavila i nakladnička kuća Dean & Co. Koji su izdavali slikovnice na temu nursery rhymes, što bi mogli povezati s hrvatskim malešnicama. Također, izdavali su i ABC slikovnice, bajke i toy books. (Batinić, Majhut, 2001.)

Do pojave tiskara Edmunda Evansa bakrorez i drvorez se potpuno izgubio, a njegov cilj je bio proizvesti slikovnice kvalitete koja do tada nije viđena. Uz njega se tada pojavljuju tri ilustratora koja su obilježila ilustraciju slikovnica u 19. stoljeću. Walter Crane, Kate Greenaway i Randolph Caldecott su tako dostigli puni izričaj. Po Randolphu Caldecottu nazvana je i Caldecottova nagrada koja se od 1938. dodjeljuje za najbolju slikovnicu u Americi. (Batinić, Majhut, 2001.)

5.2. Njemačka

Njemački pojam slikovnice (Bilderbuch) se prvo koristi za sve knjige koje u sebi sadrže ilustraciju, tek u drugoj polovici 19. stoljeća se pojam opredjeljuje za dječju knjigu s ilustracijama. (Batinić, Majhut, 2001.)

Prije slikovnica u Njemačkoj su se proizvodile ilustrirane biblije za djecu, početnice i ilustrirane basne te, kao i u Engleskoj, *Obris sensualium pictus*, objavljen u Nuernberhu 1658. godine. Nakon njega slijede serije enciklopedijskih slikovnica i slično. (Batinić, Majhut, 2001.)

Slika 5. *Orbis sensualium pictus*

Ocem slikovnice u Europi možemo nazvati J. Bertucha. On je 1792. godine objavio Slikovnice za djecu u 12 tomova koja je sadržavala 6000 bakroreza. Slikovnica se prodavala u kompletu i zasebno, a Bertuch je za svoju slikovnicu rekao da je „dječja slikovnica obavezan dio inventara dječje sobe... poput krevetića, lutke ili drvenog konjića, te da najranije poučavanje djeteta treba započeti preko slika“. Zaista se može zaključiti da je bio u pravu, te se većina i danas slaže s njegovom mišlju. (Čičko, 2000.)

U prvoj polovici 19. stoljeća izdaju se narodne pjesme za djecu, dječje rime, bajke i narativne pjesme. Također, slikovnice krase realistični, vedri i sentimentalni prizori iz građanskog života djece. Tada se objavljuje potpuno drugačiji Janko Raščupanko Heinricha Hoffmanna, koji je napisao slikovnicu za svoj trogodišnjeg sina. Isprve, slikovnica je objavljena pod imenom Vesele zgode i šaljive slike s 15 obojenih tabli za djecu od 3 do 6 godina, a tek kasnije pod pravim imenom Janko Raščupanko (Struwwelpeter). Tako je Hoffmann počeo mijenjati sliku građanskog društva 19. stoljeća na posve originalan način. Sa ovom slikovnicom u klasike dječje književnosti ulazi i slikovnica Max i Moritz (1865.) Autor Maxa i Moritza je Wilhelm Busch koji je svojim karikaturama uspio odmaknuti od tradicije. Krajem 19. stoljeća i početkom 20. primjećuje se utjecaj pokreta za umjetnički odgoj. (Batinić, Majhut, 2001.)

Najveća svjetska nagrada na području dječje knjige je Andersenova nagrada koja se od 1956. godine dodjeljuje piscima, a od 1966. i ilustratorima. (Javor, 2000.)

6. Autorska slikovnica

„Autorski koncept slikovnice, kao i pojam autorstva dječje knjige u punom smislu se afirmiraju tek 60-ih godina ovog stoljeća.“ (Javor, R., 2000., 39.str.) autorska slikovnica podrazumijeva da je ista osoba pisac i ilustrator.

Tomi Ungerer, dobitnik Andersenove nagrade 1998., je jednom izjavio da je njegova profesija izrada knjiga, a to podrazumijeva biti slikar, crtač, kipar, pisac i ostalo. Jednom riječju autor. (Javor, 2000.)

Slikovnica *Žabac i stranac* je jedan primjer autorske slikovnice. Autor je Max Velthuijs, dobitnik Andersenove nagrade. Slikovnica prati lik Žapca koji se suočava sa tematikom ogovaranja. Ne posustaje pod pritiskom okoline da, bez povoda, ogovara i ne druži se sa Štakorom. Žabac promišlja svojom glavom i radi ne radi ono što sam ne želi. Preokretom u tijeku radnje dolazi do spoznaje da je Štakor zaista dobar te nema potrebe da ga se izopćava iz društva. Autor ovu kompleksnu tematiku, prisutnu kod predškolaca, vješto prikazuje i jednostavnim, kratkim rečenicama prenosi poruku. Ilustracije prate tekst, bogate su bojom, jednostavne i oštih linija. Nema suvišnih detalja, ali je realistično prikazana svaka životinja.

7. Nefikcijske slikovnice i knjige za djecu

Nefikcijske slikovnice i knjige za djecu su djeci vrlo važna vrsta. Kako i samo ime kaže, u slikovnice ove vrste ulaze one koje za temu nemaju bića, stvari i pojave koje nas zaista ne okružuju. Dakle, dječja svakodnevnica, svijet u kojem djeca žive, odgovori na brojna dječja pitanja o svijetu koji ih okružuje su teme ovakvih slikovnica. Nefikcijske slikovnice se mogu prilagoditi svim dobima djeteta, od najranijeg djetinjstva, pa sve do adolescencije. Autorima, piscima i ilustratorima, ovakav tip slikovnice ostavlja pregršt tema i tematika koje mogu dotaknuti. Budući da takve teme mogu imati povećani broj informacija, autori moraju pristupiti prikupljanju informacija i njihovoj obradi vrlo ozbiljno. Takve slikovnice mogu djecu postupno upoznavati s temom gdje će se nove informacije vezati za već poznate i ostavljati prostora za one koje tek dolaze. Također, moguće je da se slikovnica napravi tako da se nižu informacije o temi, slikom i tekstem. (Halačev, 1997.)

Slika, ilustracija i tekst su u nefikcijskim slikovnicama jednako važni prenositelji informacija pa je potrebno sagledati tematiku iz više kutova. Tako će se u njoj naći više od same ilustracije, karta, tablica, trodimenzionalni model i drugi, a stručni tim će pomno odabirati one koji najbolje i najefikasnije pridonose razvoju teme. (Halačev, 1997.)

Na kraju, autorica navodi što to sadrži dobra nefikcijska slikovnica, to su usklađenost sadržaja sa dobi djeteta, interesantnost teme i sadržaja djeci, prilagođenost jezika, iskustva, znanja i potreba djece, originalnost. (Halačev, 1997.)

8. Funkcije i ciljevi slikovnice

8.1. Funkcije

U sljedećem odlomku bit će nabrojane neke od funkcija slikovnice. To su: informacijsko-odgojna funkcija, spoznajna funkcija, iskustvena funkcija, estetska funkcija, zabavna funkcija.

Informacijsko-odgojna funkcija predstavlja sva pitanja i odgovore koje dijete dobije, shvati i zapamti iz određene slikovnice. Slikovnica predstavlja izvor znanja kojom dijete razvija mišljenje: analizu, sintezu, apstrakciju, usporedbu i drugo. (Čačko, 2000.)

Spoznajnu funkciju u slikovnici predstavlja djetetovu provjeru znanja o stvarima, odnosima i pojavama te stavove koje je već izgradilo. (Čačko, 2000.)

Iskustvena funkcija djetetu omogućuje saznanja o pojavama i stvarima koje nema priliku iskusiti u svom svakodnevnom životu. Sve ono što je korisno znati, a ne može iz vlastitog okruženja, moguće je naučiti iz slikovnica. (Čačko, 2000.)

Estetska funkcija slikovnice je vrlo jasna. Dijete primjećuje ljepotu, sklad, harmoniju koju pružaju estetski privlačne slikovnice. Estetika na dijete utječe tako da pobuđuje emocije i potiče za listanjem slikovnice. (Čačko, 2000.)

Zabavna funkcija je, također bitna jer je dosada djetetu odbojna. Dosadna slikovnica nikad neće zainteresirati dijete. Opće je poznato da djeca uče kroz igru koja je zabavna, pa tako i kroz slikovnicu. (Čačko, 2000.)

Dakle, slikovnica ima mnogo funkcija. To je jedan od dokaza zašto slikovnica djetetu treba te zašto je bitno odabirati kvalitetne slikovnice. Sve ono što dijete vidi i čuje kroz slikovnice na njemu ostavlja trag, ponekad će upravo tim tragovima stvarati temelj za izgradnju stavova, mišljenja, shvaćanja i rješavanje problema. Ponekad će kroz slikovnice razvijati osjećaj za lijepo i vrijedno. Ipak, nekada će se samo zabavljati listajući, naravno samo zabavljati znači i pronalaziti svoje interese i učiti nove informacije.

8.2. Ciljevi

Autor teksta navodi ciljeve koji se ostvaruju čitanjem slikovnica:
„Slikovnica, tiskana ili multimedijalna ima cilj:

1. Upoznavanje boja i likova

2. Zapažanje elemenata na cjelinama
3. Buđenje dječje mašte
4. Razvijanje smisla za lijepo
5. Pripovijedanje pripovijesti, kao čin prenošenja i doživljavanja sadržaja
6. Slovanje slova radi prepoznavanja i učenja
7. Čitanje i stjecanje značenja pisane ili tiskane riječi
8. Slušanje i razvijanje glazbene kulture
9. Razvijanje psihomotoričkih sposobnosti
10. Zadovoljavanje kreativnih potreba
11. Odrastanje“ (Silko Štefančić, 2000., str 88.-89.)

Slikovnica je dio svakodnevice „Nije dostatno djeci samo dati slikovnice, već ih je potrebno uvoditi u dječji život tako da im sama djeca mogu dati ravnopravno mjesto uz igračke.“ (Halačev, 2000., str. 79.) Roditelji, odgajatelji i svi oni koji s djetetom provode vrijeme su posrednici između slikovnice i djeteta. Oni ga uvode u svijet književnosti, čitaju, pokazuju. Tako djeca sama odlučuju uzeti slikovnicu u ruke te proučavati. Potrebno je pronaći slikovnice koje djetetu odgovaraju te su mu zanimljive. Najlakše i najbolje je prepustiti odabir knjige djetetu.

9. Plesna haljina žutog maslačka

Slikovnicu *Plesna haljina žutog maslačka* napisala je poznata spisateljica Sunčana Škrinjarić, a ilustrirala Ana Kadoić. Za slikovnicu se može reći da ulazi u klasična djela dječje književnosti.

Predstavlja djelo koje, sigurno, većina pamti iz djetinjstva. U slikovnici se vrednuje ljepota malih stvari, isto se prenosi i na čitatelja. Slikovnica prikazuje maslačka koji nije htio ići na proljetni ples jer je mislio da je previše ružan. Ipak, zli pauk, koji je odlučio napraviti jedno dobro djelo u životu, ispleo mu je najljepšu haljinu za ples kada je od božje ovčice čuo za problem maslačka. Maslačak je bio veseo, a već sljedećeg dana, jedan dječak je puhnuo u njega i tako raspršio njegovu haljinu, tj. sjemenje koje će sljedeće godine postati novi maslački.

Likovi koji se javljaju u slikovnici predstavljaju pregled društva u kojem živimo. Maslačak koji misli da je pruružan da bi išao na ples, mudra božja ovčica koja pokušava pomoći, ružni, zli pauk koji je u starosti ipak odlučio postati dobar. Slikovnica na djecu prenosi snažne poruke, pomoći drugome u nevolji, ma koliko ona bila mala te svaki završetak predstavlja novi početak. Ove poruke mogu se na jednostavne načine predstaviti djeci kroz razgovor i aktivnosti.

Ilustracije prate redosljed događaja, što prilagođava slikovnicu dječjoj perspektivi. Sva bića i stvari koje su navedene u tekstu jasno su izražene u ilustracijama, to djeci uvelike olakšava shvaćanje i učenje. Ilustracije su impresionističkog stila, bogate bojama, ali uvijek u svjetlijim, ugašenim tonovima u akvarel tehnici. Ilustracije jasno prikazuju radnju, ali cjelokupna atmosfera se doima pomalo mističnom i tajanstvenom, čak bajkovitom. Ilustratorica je zaista nježno prikazala svijet o kojem dijete može maštati i bez teksta.

Slika 6. Ilustracija iz slikovnice *Plesna haljina žutog maslačka*, Ana Kadoić

10. Medo i klavir

David Lichtfield, nagrađivani ilustrator, napisao je i ilustrirao slikovnicu *Medo i klavir*. Kasnije, objavljuje još dvije slikovnice koje se nadovezuju na spomenutu. Slikovnica prati Medu koji u šumi nalazi klavir te uči svirati. Kasnije, ljudi posjećujući šumu te otkrivaju Medu koji prekrasno svira. Na nagovor ljudi Medo odlazi u grad, daleko od svoje šume. Medo svira u velikim koncertnim dvoranama i postaje poznat. Naposljetku, nedostaju mu prijatelji i šuma pa se vraća kući. Sretan je kad vidi da su njegovi prijatelji čuvali njegov stari klavir i pomno pratili njegovu karijeru.

Ova priča pruža vrijedne poruke čitatelju, kako slijediti svoje snove i prepoznati prave vrijednosti u životu. Autor prikazuje prekrasnu priču sa još ljepšim ilustracijama. Ilustracije su bogate, snažne i dramatične, prepune detalja i kontrasta. Kombinira razne tehnike, od

tradicionalnih do digitalne obrade. Atmosfera je sjajno dočarana, samo gledanjem u ilustracije čitatelj ulazi u Medin svijet umjetnosti. Slikovnica Medo i klavir čini pravo umjetničko djelo.

Slika 7. Ilustracija iz slikovnice Medo i klavir, David Litchfield

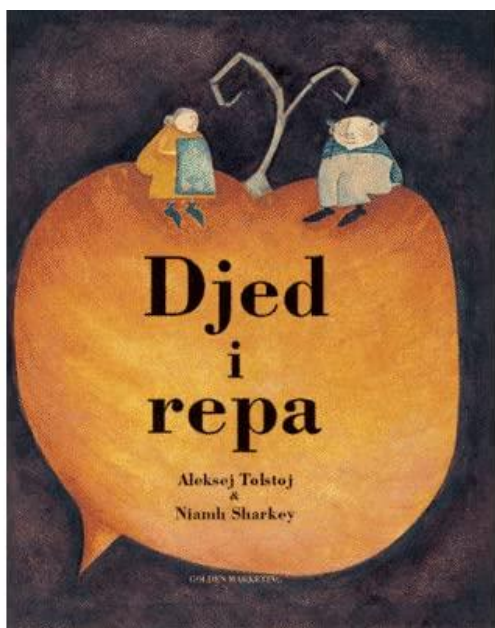
11. Prijedlog primjene

U zadnjem poglavlju prikazat će se dva primjera primjene slikovnice koji se temelji na kritičko-metodičkim bilježnicama 1 i 2. Slikovnica je prvi doticaj djeteta sa knjigom pa je od iznimne važnosti pružiti im kvalitetna djela. Isto tako ta djela im čitati i obraditi na kvalitetan način. Dijete samo može listati i proučavati slikovnicu te ući u svijet mašte isključivo preko ilustracija. Također, odrasli prilikom čitanja trebaju čitati dinamično, uživljeno i zainteresirano te prilagoditi ton i brzinu čitanja sadržaju. Slikovnica se klasično čita tako da su stranice okrenute prema djetetu kako bi dijete moglo pratiti ilustracije uz slušani tekst. Nadalje, moguće je čitati bez pokazivanja ilustracija kako bi dijete samo pokušalo vizualizirati temu. Također, moguće je prvo gledati i komentirati ilustracije te nagađati sadržaj, a zatim čitati sam tekst. Mogućnosti je zaista mnogo pa treba odabrati onaj način za koji se misli da je u odabranom trenutku najbolji. Konkretno, u dnevnom boravku dječje sobe u vrtiću potrebno je osigurati kutak rezerviran smo za čitanje. On djeci pruža sigurnost i mir. Slikovnicom se tako može nadograditi znanje na već obrađenu temu, pojasniti i pronaći odgovore na pitanja koja su djeci aktualna, pomoći u snalaženju u nepredvidivim situacijama, pokazati kako se treba ponašati, objasniti emocije i mnoge druge stvari bitne za dječji razvoj.

11.1. *Djed i repa*

Autori D. Zalar, M. Boštjančić, V. Schlosser spominju slikovnicu Djed i repa, napisao ju je Aleksej Tolstoj, a ilustrirala Niamh Sharkey. Ovo je primjer klasičnog djela koje je poznato svim generacijama. Već na naslovnoj strani ova slikovnica se predstavlja kao topla priča (prevladava narančasta boja u tonovima) o dvoje ljudi koji sjede na čudnovatom plodu. Pri otvaranju slikovnice primjećujemo malene crteže koji simboliziraju život na selu i uz polje. Crteži prikazuju bubamare, puža, lopaticu i drugo. Ovime ilustratorica djecu uvodi u svijet slikovnice. Prekrasnim crtežima ilustratorica pomno pazi na detalje, pa tako povrće na tanjuru, djeci ne baš omiljeno, izgleda sočno i privlačno. Tople, zemljane boje protežu se kroz cijelu slikovnicu i tako poručuju toplu poruku djeci. Povezanost ilustracija i teksta je jako dobra. Na svakoj stranici ilustracija i tekst djeluju zajedno. Tekst je uvijek na svjetlijoj podlozi, a njegova veličina ovisi o događajima. U slikovnici se spominju čak dvadeset i četiri lika koji zajedno pokušavaju izvaditi repu, ali tek kad im pomogne najmanji od njih, miš, oni uspijevaju. Ova slikovnica, u ovom izdanju djeci prenosi prekrasnu poruku, uvijek treba pomoći jer čak i najmanja pomoć može puno značiti, a tražitelj pomoći bit će zahvalan. Prije čitanja ove slikovnice odgajatelj, roditelj ili druga odrasla osoba koja djetetu čita

slikovnicu postaviti će pitanja. Pitanja trebaju dijete potaknuti na razmišljanje o temi, a odgovatelj treba saznati koliko djeca o temi znaju te koliko im je interesantna. Primjeri pitanja: Koje povrće volite? Ima li netko baku i djeda na selu? Jeste li ikada sadili povrće? ... Nakon čitanja slikovnice djeci se ponovno postavljaju pitanja, no ovaj puta konkretno o događajima i likovima u slikovnici. Primjeri pitanja: Koja životinja vam se najviše sviđela? Koje je boje repa? Koliko je životinja pomoglo djedu i baki? Kako znaš da su životinje bile umorne kada su uspjeli izvaditi repu? Koje povrće još vadimo iz zemlje?... Nakon razgovora slijede aktivnosti za koje odrasli misle da su najprikladnije. Mogućnosti su razne, dramatizacija priče, izrada repe od neoblikovanog materijala, sadnja nekog povrća...

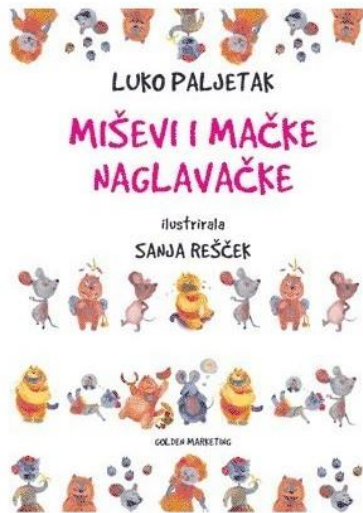

Slika 8. Slikovnica Djed i repa

11.2. Miševi i mačke naglavačke

Autori D. Zalar, S. Kovač-Prugovečki, Z. Zalar izdavaju i slikovnicu Miševi i mačke naglavačke čije je pjesme napisao Luko Paljetak, a u ovom izdanju ilustrirala ju je Sanja Rešček. Rešček je dobitnica Nagrade Grigor Vitez za čak tri djela, uključujući i ovo. Ilustratorica je sama odabrala neke od pjesama iz zbirke Luke Paljetka pa tako stvorila odličnu povezanost ilustracija i teksta. Ilustracije su toplih i vedrih boja, a na licima likova se jasno vidi njihovo raspoloženje. Iako se ovdje radi o likovima istih vrsta, mačkama i miševima, u svakoj je pjesmi prikazana mačka i miš vidno različiti od prošlih i sljedećih. Ova slikovnica djeci pruža ulazak u svijet gdje vladaju mačke, miševi i poneka druga životinja, a ono što ga čini još posebnijim je izostanak nasilja i mržnje. svaki događaj je pomalo preuveličan pa tako sam smijeh potiče

„vatromet“ smijeha. Pjesme na duhovit i metaforičan način upoznaju djecu sa svakodnevnim situacijama u kojima su se već našli ili će se naći u budućnosti. Prije čitanja slikovnice potrebno je djeci približiti temu pitanjima, razgovorom ili raznim igrama. Budući da se radi o zbirci pjesama gdje svaka ima svoju temu, nema potrebe čitati sve pjesme od jednom, već odabrati onu za koju se smatra da je u tom trenutku potrebna. Nakon pročitane pjesme mogu se pomno pogledati ilustracije i razgovarati. Primjeri pitanja: Što se ovdje dogodilo? Jeste li bili na tom mjestu? Volite li ići tamo? Kako se osjeća ova mačka/miš? Naravno, nakon svega moguće je prijeći u aktivnosti koje bi zainteresirale djecu. To može biti ilustriranje lika ili događaja, izrada kostima ili lutke za dramatizaciju, mimikom izražavati emocije i drugo.

Slika 9. Miševi i mačke naglavačke

12. Zaključak

Kroz rad se proteže povijest slikovnice, posebice ilustracija slikovnice. Kako se od ukrašavanja inicijala i okvira teksta razvila ilustrirana knjiga, a naposljetku slikovnica namijenjena djeci. Koji su ilustratori imali glavne uloge u stvaranju slikovnice kakvu poznajemo danas. Saznajemo kakvim stilovima se ilustratori koriste u stvaranju slikovnice. Također, kako Njemačka i Engleska utječu na razvoj Hrvatske slikovnice i kako se on odvijao. Odnos ilustracije i teksta je vrlo bitna stavka u stvaranju slikovnicu pa oba autora moraju ozbiljno pristupiti poslu. Kada se stvori slikovnica kao kvalitetna cjelina ona djeluje na cjelokupni razvoj djeteta. Dobrom, pripremljenom primjenom slikovnice u radu s djetetom potičemo djetetov razvoj na svim područjima, uključujući i temelj za likovno-estetski ukus. Velika je odgovornost na roditeljima i odgajateljima koji slikovnice djeci čitaju i obrađuju ih, kao i na autorima teksta i ilustracija. Spomenuti primjeri predstavljaju kvalitetne slikovnice koje će za djecu biti interesantne i poučne.

LITERATURA

Knjige:

Slikovnica prva knjiga djeteta, radovi sa simpozija održanog 6. i 7. prosinca 1971. godine, poseban otisak časopisa „Umjetnost i dijete“, br. 19-20, (1972.) Zagreb

Javor, R. Kakva je knjiga slikovnica : zbornik. (2000.) Zagreb : Knjižnice grada Zagreba

Javor, R. Dječja knjiga u Hrvatskoj danas, teme i problemi. (1997.) Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 1997.

Batinić, Š., Majhut, B. Od slikovnjaka do Vragobe, Hrvatske slikovnice do 1945., (2001.) Zagreb, Hrvatski školski muzej

Zalar, D., Boštjančić, M., Schlosser, V. (2008.) Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 1. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga

Zalar, D., Kovač-Prugovečki, S. i Zalar, Z. (2009). Slikovnica i dijete, Kritička i metodička bilježnica 2. Zagreb: Golden marketing i Tehnička knjiga

Radovi u časopisu:

Balić Šimrak, A., Narančić Kovač, S. (2012). Likovni aspekti ilustracije u dječjim knjigama i slikovnicama. *Dijete, vrtić, obitelj*, 66: (10-12).

Članak u konferencijskom zborniku:

Batinić, Š., Majhut, B. (2000). Počeci slikovnice u Hrvatskoj. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 23-32). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Čačko, P. (2000). Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 12-16). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Čičko, H. (2000.) Dva stoljeća slikovnice. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str. 17.-19.). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Štefančić, S., (2000.) Multimedijalna slikovnica. U *Kakva je knjiga slikovnica* (str 83.-89.). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Hlevnjak, B. (2000.) Kakva je knjiga slikovnica? U Kakva je knjiga slikovnica (str. 7.-11.). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Javor, R., (2000.) Ilustriranje dječje knjige u Hrvatskoj – pregled najznačajnijih autora od 1950. do danas. U Kakva je knjiga slikovnica (str. 39.-52.). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Halačev, S. (2000.) Sadržaj slikovnica kao prilog razvoju samopouzdanja kod djece. U Kakva je knjiga slikovnica (str. 79.-82.). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Vitez, I. (2000.) Suodnos teksta i slike u knjizi za djecu. U Kakva je knjiga slikovnica (str. 20-22.str). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Mrežne stranice:

Helmly Parker, M. (2010). The Power of the Picturebook: Examining Aesthetics and Critical Literacy for Imagination. Electronic Theses & Dissertations. 537.

<https://digitalcommons.georgiasouthern.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1537&context=etd>

PRILOZI I DODACI

Slika 1. The Tail of Peter Rabbit (1901.)	3
Slika 2. Nagrada Grigor Vitez	10
Slika 3 Andersenove priče koje je ilustrirao Vladimir Kirin, 1959.	11
Slika 4. Ilustracija iz slikovnice Kako živi Antuntun, Tomislav Torjanac	12
Slika 5. Orbis sensualium pictus	14
Slika 6. Ilustracija iz slikovnice Plesna haljina žutog maslačka, Ana Kadoić	19
Slika 7. Ilustracija iz slikovnice Medo i klavir, David Litchfield	20
Slika 8. Slikovnica Djed i repa	22
Slika 9. Miševi i mačke naglavačke	23

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG RADA

Ovim potpisom potvrđujem da sam samostalno pisala svoj završni rad te da sam njegov autor.

(Danijela Vekić)

Svi dijelovi rada koji su u radu citirani ili se temelje na drugim izvorima (knjige, mrežni izvori, znanstveni, stručni ili popularni članci) su jasno označeni kao takvi i adekvatno navedeni u popisu literature.

Danijela Vekić

Zagreb, 2022